

Länsstyrelsen
Kalmar län

2009-10-02

511-8428-09

Utsättningsprogram för

GRÖNFLÄCKIG PADDA på Öland

*Grönfläckig padda vid Horn på norra Öland, maj 2009
Foto; Magnus Grimheden*

Susanne Forslund

272

Utsättningsprogram för GRÖNFLÄCKIG PADDA på Öland

Utsättningsprogrammet för grönfläckig padda på Öland har utarbetats av Susanne Forslund, lokal koordinator för Åtgärdsprogrammet för bevarande av grönfläckig padda, i samråd med expertgrupp och nätverk för grönfläckig padda (se sid 4). Övriga deltagare i ärendet är Helena Lager koordinator för Åtgärdsprogram för hotade arter, Viktor Rydell chef på naturvårdsenheten, Miljövårdsdirektör Tommy Hammar och Länsveterinär Leif Dahlgren.

Syfte

Huvudsyftet med en utsättning av grönfläckig padda på Öland är att återetablera en livskraftig, reproducerande population i naturen av en art som har försvunnit från ön. Utsättningen ska ske i den grönfläckiga paddans naturliga livsmiljö och inom tidigare känt utbredningsområde. Den ska genomföras på sådant sätt att populationen kräver minsta möjliga förvaltning på lång sikt.

Mål

Målen för utsättningen är;

- att åter etablera grönfläckig padda i de öländska ekosystem där arten tidigare hört hemma, samt
- att öka medvetenheten om bevarandefrågor rörande biologisk mångfald.

Bakgrund

För 50–100 år sedan ansågs den grönfläckiga paddan vara tämligen allmän på Öland, men idag är situation en annan. Från att ha varit en karaktärsart har den grönfläckiga paddan på bara några årtionden försvunnit helt. Den sista dokumenterade observationen av en spelande hane gjordes 1994 av Ingmar Ahlén i kustlagunen Lilla hamnen i Högby hamns Natura 2000-område på norra Öland. Det är ställt utom rimligt tvivel att de sista grönfläckiga paddorna på Öland försvann under sent 90-tal. Det innebär att den är "lokalt utdöd", vilket motsvarar IUCN:s rödlistningskategori Regionally Extinct (RE).

År 2003 – 2006 har utsättning av grönfläckig padda skett i ett för arten iordningställt stenbrott, i anslutning till naturreservatet Horns Kungsgård på norra Öland. År 2006 spelade enstaka hanar och ett antal paddor sågs i området. År 2007 spelade en hane vid Horn och ytterligare några exemplar sågs i området. Försommaren 2009 spelade två hanar i stenbrottet vid Horn, men inga honor, äggsträngar eller yngel observerades. Ingen för yngning har bekräftats sedan utsättningarna. Horn har hittills varit den enda utsättningslokalen i Kalmar län.

Erfarenheter från tidigare utsättningar redovisas i Åtgärdsprogrammet för bevarande av grönfläckig padda, (utkast våren 2009). Tyvärr har inte uppföljning

prioriterats, så erfarenheterna av tidigare utsättningar är få. Ingående förstudier, dokumentation och uppföljning är ett krav för fortsatt utsättning.

Motivering

Den svenska populationen av grönfläckig padda är mycket liten och risken är stor att arten dör ut om inte kraftfulla åtgärder genomförs; uppfödning och utsättning.

Visionen i Åtgärdsprogrammet (utkast våren 2009) är att den grönfläckiga paddan ska ha livskraftiga populationer inom tio kustavsnitt, varav sydöstra Öland och norra Öland är två. Även kusten söder om Kalmar har pekats ut. Det långsiktiga målet är att den grönfläckiga paddan ska ha en stabil eller ökande population i landet. Senast 2015 ska den grönfläckiga paddan vara reproducerande på minst tio lokaler. Detta innebär ett nationellt ställningstagande för fortsatt introduktion av arten på nya lokaler, däribland på Öland.

Sedan 2005 pågår ett Life-projekt, BaltCoast (Rehabilitation of the Baltic Coastal Lagoon Habitat Complex) där tre Natura 2000 områden på Öland ingår. Grönfläckig padda är en av målarterna i projektet och åtgärder vidtas för att skapa bra livsmiljöer för denna art i projektområdena; Högby hamn, SO Ölands sjömarker och Ottenby. Dessa sjömarker, med kustlaguner och väl hävdad betesmarker, skiljer sig stort från tidigare utsättningslokal på norra Öland, en iordningställd bergtäkt vid Horn. Förutsättningarna för lyckad etablering efter utsättning anses som goda i de utvalda Natura 2000-områdena om restaurering och återskapande av tillfälliga vatten genomförs enligt projektplanerna. Här finns många områden, som skulle vara lämpliga om vattenmiljön säkras. Idag torkar de tillfälliga vattnen ofta ut tidigt på sommaren.

Utsättningsstrategi

Förutsättningar

Återintroduktion kommer att ske i sjömarker på södra, sydöstra och norra Öland – inom artens tidigare utbredningsområde. Alla marker är väl hävdade genom bete/slätter och vattensamlingar som håller vatten fram i juli månad kommer att säkras inför återintroduktion av arten.

Aktuella områden är de tre Natura 2000 områden, Ottenby, Sydöstra Ölands sjömarker och Högby hamn, som ingår i projektet LIFE BaltCoast. Ottenby är naturreservat och Högby hamn är fågelskyddsområde. Även delar av SO Ölands sjömarker är naturreservat och fågelskyddsområde.

Dispens från fridlysningsbestämmelserna, liksom undantag från beträdnadsförbud är beviljade, 2009-07-17 (Dnr 522-5361-09) och gäller t.o.m. 2015-09-30.

Riskanalys

Paddorna som sätts ut på Öland får inte vara sjuka eller bära på smitta, som Chytrid (svamp-infektion). Skriftligt intyg ska finnas där uppfödningssmetod redovisas, liksom provtagningar och ev. förebyggande behandlingar av de

grönfläckiga paddorna. Lämpligen görs en överenskommelse mellan ansvarig myndighet och uppfödare om ett "testprogram" som innehåller de rutiner som ska följas rörande smittskydd, provtagningar m.m.

Länsstyrelsens bedömning är att någon förebyggande behandling av paddor som ska sättas ut i Ottenby hösten 2009 inte bör ske. Erfarenheterna av förebyggande behandlingar är få och bedömningen från experthåll är att risken är mycket liten för förekomst av Chyritid-smitta bland paddor uppfödda på Nordens Ark.

Det är viktigt att sätta ut djuren vid olika, lämpliga övervintringsplatser som inte riskerar översvämning under vintern. Det kan vara tjocka lager med grov kompost med mycket grova grenar och sten, under husgrunder och i källare där paddorna kan ta sig in och ut. Större murverk, stenmurar och stora stenupplag är också lämpliga utsättningsplatser.

Predatorer och konkurrerande arter finns, men inte i stora populationer. Utvecklingen av predatorer kommer att följas och beredskap finns för att vidta åtgärder för att minska populationerna av t.ex. råtta (Ottenby), fisk (Lilla hamnen, Högby hamn) och kråkfågel, räv, grävling, mink m.fl i SO Ölands sjömarker och vid Ottenby. Ett samarbete kommer att ske med ansvariga för det försök med predatorkontroll som pågår på SO Öland. Ottenby NR är referensområde i denna studie, vilket innebär att jakt på kråkfågel, räv och grävling inte ska öka under försökstiden.

Den genetiska variationen hos grönfläckig padda är inte undersökt. Paddorna som sätts ut kommer från Limhamns kalkbrott samt från Eskilstorps ängar i Skåne. Paddorna från de båda populationerna har fötts upp tillsammans. Paddor från Limhamn har tidigare satts ut på Utklippan i Blekinge och har kunnat producera livskraftig avkomma tillsammans med Blekingepaddorna. Detta tyder på att de sydsvenska populationerna är närbesläktade och att genetiska problem inte bör kunna uppstå.

Sakkunnig rådgivning

En expertgrupp finns inom LIFE-projektet, bestående av Lars Briggs, Amphikonstult, Danmark; Riinu Rannap, Ministry of Environment, Estland, Claes Andrén, Nature Artbevarande & Foto AB, Sverige. Gruppen har ett nära samarbete med länsstyrelsens kontaktperson (Susanne Forslund) för projektet. Ett nätverk för grönfläckig padda på Öland har bildats. Här ingår förutom LIFE's expertgrupp lokal, regionala och nationella intressenter; Susanne Forslund, Helena Lager, Eike Amthauer och Håkan Lundkvist, Länsstyrelsen i Kalmar, Magnus Hellström, Ottenby Fågelstation, Anders Hallengren, ÅGP-koordinator, Länsstyrelsen i Skåne, Mats Wirén, ÅGP-skrivare, Amplexus naturkonsult. Dessutom konsulteras bl.a Erik Ågren, SVA; Christer Larsson, Nordens Ark, Per Nyström, Ekoll, Anna Lindhagen och Per Sjögren Gulve, båda från Naturvårdsverket samt länsstyrelsens förvaltare av berörda naturskyddade områden.

Tidsplan

För att etablera en population grönfläckig padda krävs utsättning under minst fem år, kanske uppåt tio, på samma lokal. På Öland räknar vi därför med utsättningar under hela det kommande åtgärdsprogrammets giltighetstid, 2009 – 2015.

Ottenby

Utsättning i Ottenby kan ske 2009 – 2011 inom LIFE BaltCoast, i enlighet med Åtgärdsprogram (ÅGP) för grönfläckig padda (utkast, våren 2009).

Målsättningen är att;

1. sätta ut 300–400 fjolårspaddor (subadulter) i september månad 2009,
2. sätta ut minst ett tusental paddor strax efter metamorfos under juli månad, 2010, alternativt att föda upp paddor, från ägg, i Ottenby, 2010 och/eller 2011.

Ytterligare utsättningar 2011–2015 kommer att bli nödvändig och kommer att ske inom ramen för ÅGP och i samråd med befintlig expertgrupp. Uppföljning och utvärdering av åtgärderna 2009–2011 ska ligga till grund för hur den kommer att se ut.

Ingen fortsatt utsättning av grönfläckig padda kommer att ske vid Horn då predatorer (kräftor, större och mindre vattensalamader) förekommer i stort antal.

Detaljerade årliga handlingsplaner ska tas fram under Åtgärdsprogram perioden t.o.m. 2015, för utsättning, uppföljning och habitatförbättrande åtgärder. Den första handlingsplanen tas fram under hösten 2009 i samråd med LIFE-projektets expertgrupp och nätverket för grönfläckig padda.

Högby hamn

Utsättning i Högby hamn kan ske tidigast år 2010, men troligen inte förrän 2011. Åtgärder för att återskapa lämplig miljö i lagunerna kommer att ske inom LIFE-projektet 2009 och 2010. Marken är samfällad, med ett stort antal markägare och förankringsarbetet pågår under 2009.

SO Ölands sjömarker

Även i detta stora Natura 2000-område pågår åtgärder inom Life-projektet. Förankringen hos de många markägarna pågår och visningsprojekt/åtgärder kommer att skapas och erfarenheterna ska presenteras för markägare och brukare vid fältvandringar.

Även här kommer utsättning inte att ske förrän miljöerna är säkrade inom delar av området. Det handlar då särskilt om lämpliga vattenmiljöer som håller vatten till mitten av juli, födosöksområden, gömsle dagtid och övervintringsplatser. Dessutom måste markägare och brukare vara informerade och intresserade .

Finansiering

Åtgärder för att iordningställa lämpliga miljöer för den grönfläckiga paddan kommer att bekostas av länsstyrelsen inom ramen för Life-projekt BaltCoast som pågår t.o.m. 2011. Därefter övergår ev. fortsatt återintroduktion till Naturvårdsenhetens ordinarie verksamhet inom Åtgärdsprogrammet för bevarande av grönfläckig padda. Skötsel och uppföljning av arten och dess förutsättningar för långsiktig överlevnad kommer att bekostas av länsstyrelsens anslag för Förvaltning av skyddade områden och Åtgärdsprogram för hotade arter.

Förhoppningen är att Naturvårdsverket, med ÅGP-medel, bekostar uppfödning av grönfläckig padda om den ska ske på uppfödningsanläggningar (exempelvis Nordens Ark). Årliga avtal bör tecknas mellan ansvarig myndighet och aktuell konsult/uppfödninganläggning.

Provtagning av groddjur gällande flera sjukdomar som är under spridning, bör ske i Sverige, kanske särskilt på lokaler där djur ska sättas ut eller har satts ut. Dessa provtagningar bör samordnas och analyseras av eller i samarbete med SVA och finansieras via särskilda medel.

Skötselåtgärder

Våtmarker/dammar där introduktion och lek sker ska underhållas, så att inte igenväxning med oönskad vegetation sker. Årligt bete är viktigt, alternativt slåtter, men i vissa fall behöver den årliga hävden kompletteras med bekämpning av vass, kaveldun och annan högre vegetation.

Om våtmarker och dammar som håller ägg/yngel är på väg att torka ut ska åtgärder vidtas. Antingen flyttas ägg/ynglen till befintliga vattensamlingar i området, alternativt pumpas vatten eller hämtas vatten (tankbil) till den uttorkande dammen.

Daggömslen och övervintringsplatser ska finnas och skapas vid behov.

Reducering av predatorer ska ske om uppföljningen visar att det behövs eller då antalet predatorer ökar. Mink- och råttfällor har köpts in och finns på plats i Ottenby. Eventuellt kan skydd sättas upp i/kring dammar där reproduktion sker för att skydda ägg/yngel från predation (nät, burar).

För att få en långsiktig, god skötsel krävs att befintliga skötsel- och bevarandeplaner kompletteras på lämpligt sätt.

Information/Kunskapsspridning

Information till allmänhet och berörda intressenter är en viktig del inom LIFE-projekt, varför skyltar, broschyrer och faktablad produceras. Löpande kontakt hålls med markägare, brukare, myndigheter, intresseorganisationer och

föreningar. En mindre utställning kommer att finnas på Naturum i Ottenby och Trollskogen, 2010

En loggbok kommer att placeras på Naturum i Ottenby och vid intresse på campingen i Sandvik (invid Högby hamn) och på Stenåsa Camping. Där kommer allmänhet såväl som länsstyrelsen att kunna skriva in iakttagelser och händelser som berör den grönfläckiga paddan.

Guidningar och föredrag kommer att anordnas för kommunala planerare, politiker, markägare, förvaltare, ideella föreningar, m.fl. inom alla tre områdena rörande våtmarker, vattensamlingar och arter.

En utställning om grönfläckig padda och LIFE BaltCoast kommer att produceras, för visning bl.a. i Ottenby.

Erfarenheter som fås under arbetet med återintroduktion av grönfläckig padda på Öland kommer att avrapporteras bl.a. i Best Guidelines som tas fram inom LIFE-projektet, men även på Länsstyrelsens hemsida och i massmedia, som redan visat stort intresse för projektet.

Uppföljning/Övervakning

Uppföljning gällande förekomst av grönfläckig padda på Öland och de åtgärder som görs för att gynna arten ansvarar Naturvårdsenheten på länsstyrelsen för. Uppföljning av utsättningarna vid Ottenby kommer att ske i samarbete med Ottenby fågelstation. Vid Högby hamn kommer ett nära samarbete finnas mellan länsstyrelsen, Borgholms kommun och bysamfälligheten. I SO Ölands sjömarker kommer samverkan att ske med enskilda markägare.

Uppföljningsplaner, helst som en del av befintliga skötsel- och bevarandeplaner, kommer att finnas för varje enskilt område där arten återintroduceras. De tas fram i samarbete med expertgruppen och samråd med nätverket.

Alla fjolårspaddor eller äldre djur kommer att ID-fotograferas och mätas innan de sätts ut, för att möjliggöra uppföljning på individnivå. För planerad utsättning i Ottenby innebär id-fotograferingen en möjlighet att utvärdera olika uppfödning- och utsättningsmetoder. Återfynd av paddor som inte är fotodokumenterade är återfynd av paddor utsatta som ägg, yngel eller strax efter metamorfos.

Referenser

- Amthauer, E. 2007. Predatorkontrollförsök på utsättningslokalen för grönfläckig padda vid Horns Kungsgård, samt inventering av grönfläckig padda.
Furustam, A. 2003. Grönfläckiga paddans (*Bufo viridis*) ekologi, status och framtid på Öland.
Life-ansökan, 2006: Rehabilitation of the Baltic Coastal lagoon habitat complex. LIFE BaltCoast

2009-10-02

511-8428-09

- Länsstyrelsen i Kalmar, 2001. Natur och kultur på Öland
- Naturvårdsverket, 2000. Åtgärdsprogram för bevarande av Grönfläckig padda (*Bufo viridis*) 2000-2002
- Nyström, P. Stenberg, M. Ekoll Hb. 2008. Forskningsresultat och slutsatser för bevarandearbetet med hotade amfibier – En litteraturgenomgång.
- Wetterin M, 2008, Utsättning av vilda växt- och djurarter i naturen
Naturvårdsverket
- Wirén, M. 2009, Åtgärdsprogram för Grönfläckig padda (version våren 2009)
- Wirén, M. 2006. Utvärdering av åtgärdsprogram för bevarande av grönfläckig padda (*Bufo viridis*)